

MemoriiJurnale

Luli August Sturdza, pictoriță, graficiană, artistă decoratoare, s-a născut la 24 ianuarie 1922 în București, ca fiică a Elenei și a lui Henri August. A învățat la Liceul „Regina Maria“ din București. A absolvit Institutul de Arte Plastice „N. Grigorescu“ din București, promoția 1948, avându-i ca profesori pe Eustațiu Stoenescu la pictură și pe Simion Luca la gravură. În paralel cu artele plastice, a urmat cursurile Facultății de Drept.

Între 1949 și 1958 a trăit în clandestinitate. În aprilie 1949 a fugit de acasă când Securitatea venea s-o aresteze. Până la sfârșitul lui 1950 s-a ascuns la diverși prieteni – printre care familia Dinescu și Alexandru Paleologu, la care se ascundea și arhitectul Virgil Antonescu –, schimbându-și mereu adresa și ieșind din casă numai noaptea. La 30 decembrie 1950, cu un buletin de identitate fals, s-a căsătorit la Primăria din Piața Amzei cu inginerul Petre Sturdza, numele ei devenind Ioana Sturdza. S-a mutat la Brăila, unde lucra soțul ei, iar peste patru-cinci ani la Lupeni și apoi la Petroșani.

În 1958, înainte de Crăciun, a fost arestată în urma unui denunț, dar peste o lună a fost eliberată, căci informațiile pe care le-ar fi putut da Securității deveniseră inutile (persoanele ajutate de ea cu zece ani înainte fuseseră între timp arestate și majoritatea ieșiseră deja din închisoare).

Între 1960 și 1979 a participat cu regularitate la expoziții de artă decorativă din țară și din străinătate, unde a expus ceramică, textile, broderie, pictură pe lemn și pe sticlă, colaje, postere. În 1961 a obținut un premiu pentru ceramică la Praga. Între 1970 și 1978 a avut mai multe expoziții personale: 1970 – București, Londra; 1971 – Paris, München; 1972, 1974, 1976, 1978 – București. Începând din 1963, a realizat costume și decoruri de film și de teatru. În 1964 a colaborat la scurt-metrajul *Politică cu delicatese* după I.L. Caragiale și a obținut premiul de plastică de film la Oberhausen, Austria, împreună cu Marcel Bogos și Constantin Piliuță. În 1967 a realizat costumele pentru *Tom Sawyer* după Mark Twain, scurt-metraj produs de Studiourile Buftea în colaborare cu Franco-London Film. În 1976 a realizat costumele pentru *Aurul dispărut al incașilor* după Jack London, serial TV produs de Telemünchen. În 1978 a realizat costumele pentru *Unchiul Vanea* de A.P. Cehov, piesă jucată la Teatrul Mic din București, și a obținut un premiu la Novisad, Iugoslavia.

Între 1967 și 1975 a fost director artistic la întreprinderea „Decorativa“ din București.

La sfârșitul lui 1978 a plecat definitiv din țară. Vreme de un an a lucrat în Europa; în 1979 a avut expoziții personale la Londra și la Geneva.

În 1980 s-a stabilit în SUA, la Los Angeles, unde și-a continuat activitatea de artist plastic. În 1984 și 1988 a avut expoziții personale la Hollywood. În 1984, 1985 și 1986 a obținut Premiul I la concursul anual de pălării „Marylin Clark's Easter Parade“. În 1988 a realizat costumele pentru centenarul Eugene O'Neill, sărbătorit la teatrul „Gene Dynarski“ din Hollywood. În 1989 a realizat costumele pentru piesa *Scaunele* de Eugen Ionescu, jucată la Friends&Artists Theatre din Hollywood.

S-a stins din viață la 29 iulie 2000 la Los Angeles.

Luli August Sturdza

Așa s-au întâmplat, așa le-am însemnat...

Cu ilustrații din lucrările autoarei

Prefață de
ADRIAN-SILVAN IONESCU

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Oana Bârna
Coperta: Ioana Nedelcu
Aspectul grafic: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Cristina Jelescu
DTP: Florina Vasiliu, Dan Dulgheru

Tipărit la Proeditură și Tipografie

© HUMANITAS, 2012

Prima ediție a acestei cărți a apărut
la Editura Anima din București în 2001.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
STURDZA, LULI AUGUST

Așa s-au întâmplat, așa le-am însemnat... / Luli August Sturdza;
pref.: Adrian-Silvan Ionescu; cu ilustrații din lucrările autoarei. –
București: Humanitas, 2012

ISBN 978-973-50-3489-4

I. Ionescu, Adrian-Silvan (pref.)
821.135.1-94

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0372 743 382, 0723 684 194

Prieteni mei,

aș dori să ne întâlnim; să umblăm împreună sau să ne așezăm.

E îndrăgnet ceea ce îmi doresc: la distanță de atâția ani și un Atlantic.

Nu ne-am recunoaste poate.

Mersul, cocoșii, ridurile - câte și mai câte aștern anii pe ambalajul nostru.

După "izbitura" primei vederi, ochii ni se obișnuiesc; ceea ce vedem se suprapune și se amestecă, ieșim-nei pe care o purtăm în noi de când ni s-au despărțit drumurile. Regăsim ACEA lumină din ochi, ACEA inflexiune în glas.

Facem de mai multe ori drumul dela ceea ce vedem la FOTOGRAFIA DE ATUNCI - și înafoi, ca să citim: la marginea gurii cât am răs sau am plâns de ATUNCI, - în portul capului la câte juguri am tras.

Cu voi, prietenii mei, un mănunchi de Oameni trecuți prin ciur-și-sitele ultimilor treizeci de ani, mi-aș dori să măsurăm împreună câte arși ne-au rămas dinți ale tinereții, câte au năpărlit de-a lungul drumului, câte am preschimbât în leșt.

Mi-aș dori să ne uităm în ochii celui alt fără graba scurtelor întâlniri, să citim câte învățături am tras din lupte câștigate sau pierdute; steaguri zburătoare sau fluterând încă pe depărtate ceruri.

De seamă ni se pare CUM folosim acum toate câte ne-au fost date, - sau luate, și date și luate în atât de grele viețuiri, uneori la limita - și ce bogății care nu se măsoară pe nici un fel de măsurătoare sau cântar ducem cu noi în viața zilnică.

Întream sau am intrat în decada 6.

"LA MORT, CETTE CHOSE QUI ARRIVE AUX AUTRES."

Înaintăm spre categoria "AUX AUTRES."

Mi-ar place să ne minăram împreună bogățiile,
noi, Sisipii, zvrăliți cu praștia înmă toată lumea.

Mi-ar place să verificăm că n-am trăit degeaba;
că n-am fost zădarnic dotați cu coloane vertebrale
neîndoite încă; o generație de OAMENI DE NĂDEJDE.

De aici, din Far-West, dela periferia lumii, într'o
fermecătoare, permanentă vară, - dintr'o lume de
computere, de specialiști, de cow-boy surprizători care
nu știu unde e geografic Europa, - visez să ne în-
tălmim, să umblăm împreună, să ne așezăm.

Ce năstruznice turle am fi clădit oare dacă ne ar
fi fost dat a rămâne împreună?

Oare dorința mea de a ne întâlni nu conține o
partă de îngâmfare? Să vedeti și VOI că îmbatrănesc
așa cum am trăit - prin atâtea potrivnicii, -
cu capul sus. Și că n-am uitat să râd de toate-
cele începând cu mine-însămi.

Mi-ar place să știți că mă gândesc deseori la VOI.
La fiecare în parte, cu toată căldura inimii mele.

luli*

SCRISOARE-CIRCULARĂ către câțiva prieteni din
Europa, apărută într'o revistă literară de
limbă română din Franța.

Am primit 40 de răspunsuri, învătate dela
necunoscuți.

Ție, care le citești

Orice asemănare cu persoane în viață sau dispărute e exactă. În paginile următoare sunt oameni adevărați. Dacă regăsim-te te simți ofensat și mă chemi în judecată, pe moda din Vest, nu te pot despăgubi, eu fiind de o notorie sărăcie. Amintește-ți de Nenea Iancu: „Mitocanul e născut ofensat.“ Te-ai răzgândit?

Nătăraii

Scandăm latinește. Ne place să ne auzim, în cor: *in nova fert animus...* Ba mai încercăm să și traducem în versuri românești.

Cuvântul *drog* nu s-a spus încă în înțelesul pe care avea să-l aibă. Noi ne drogăm cu cărți; cu *vrem să știm* – ca și când ar trebui să aflăm, în cel mai scurt timp, tot ce a trăit Planeta noastră de la dinozauri încoace.

La Atheneu, concerte Enescu, Yehudi Menuhin, Cortot, Pablo Casals; în teatre, Pirandello, Caragiale, O'Neill.

În cinematografe întâlnim lumea încântătoare a lui Walt Disney, vedem filme franțuzești, italiene și ceea ce avea să fie „epoca de aur“ a filmului american.

Ne întâlnim cu jazzul.

Invenția-minune, radioul, s-a răspândit prin case de vreo cincisprezece ani. Băieții își construiesc singuri aparate de emisie-recepție, leagă prietenii în țări îndepărtate pe unde radio.

Jurnalele de actualități în cinematografe: parade, noutăți tehnice și sportive; ca și radioul, sunt încă în categoria distracție, nu informație.

Informațiile merg atât de încet, încât Pământul e enorm – încă.

Cu „încercări literare“ („fiindcă tot românul care știe ceti crede că poate să și scrie“ – zice Nenea Iancu), coborâm la

Vlăstarul, publicat de elevii liceului „Spiru Haret“. Purtând gravi câte un dosar – elevi în clasa a cincea, a șasea –, Dinu Pillat cu unul din frații Cunescu sau cu amândoi vin la secretariatul liceului „Regina Maria“ să ne culeagă „operele“, să le trieze, eventual să le publice.

Așteptăm cu sufletul la gură apariția numărului următor al revistei.

Patruzeci de ani mai târziu, întâlnind pe stradă vagi cunoscuți însoțiți de doi necunoscuți mie, un impunător general (necunoscut) în uniformă, cu epoleți și multe stele, în timp ce schimbam platitudinile scurtelor întâlniri, începe să recite (mi se taie răsufarea!). Trăiesc o scenă dintr-o piesă de Eugen Ionesco: pe strada Enei, între un gard gata să se dărâme și gunoaiile din rigolă, un general în mare ținută recitând solemn, din revista *Vlăstarul*, prima mea încercare de versificație.

Ne dregem singuri bicicletele și le înzorzonăm; ne rupem genunchii pe terenul de volley; avem bătăture în palme de la padele de caiac și școte de bărci cu pânze.

Se va împlini o decadă de când strădania lui Nicolae Caranfil, în fruntea societății de gaz și electricitate, a înzestrat Bucureștii cu lacurile asanate ale Herăstrăului.

Pe malul dinspre oraș au crescut pavilioane de expoziții, spații de joc pentru copii, statui, chioșcuri cu răcoritoare, „caalzi covrigii“, „fierbinte porumbieluuu“.

Troleibuze supraîncărcate, venind dinspre centru, se deșartă pe mal.

„Vaporașul“ – o sută de locuri pe bănci paralele – cu zece lei biletul dă târcoale largi de la stăvilarul Herăstrăului la cel al Bănesei și înapoi. Debarcaderul dinspre Șoseaua Kiseleff

închiriază bărci cu ora. Copiii trag la rame, mătușile și bunicile, chicotind, se țin de pălării, bereta Domnului Goe zboară pe luciul apei, e pescuită, Mamașica își revine și pupă Puiul. Pe celălalt mal înfloresc umbrelele cluburilor sportive și hangare cu ambarcații de performanță; dincolo de ele, terenuri de tennis și de volley. Pânzele albe ale yolelor se întrec pe lac.

Suntem prima generație de tineri bucureșteni care, în orașul nostru, ne antrenăm pentru concursuri de skif, canoe, yolă olimpică.

Nici un amănunt nu fusese neglijat.

Parcurile înconjurătoare îngrijite fără cusur, gândite de o minte care știa obiceiurile calendaristice ale fiecărui soi de plantă. Arbuștii înfloresc pe rând, de-a roata anului, din martie până toamna târziu. Trandafiri exuberanți, mai mult floare decât frunză, întrecându-se, urcă bolți împletite din sârmă. Tufe de trandafiri palizi, de înălțimea trecătorului, mărginesc aleile – în floare încă sub greutatea primelor ninsori.

Cele câteva părechi de pescăruși aduși de la Marea Neagră cu opt ani în urmă acum sunt mii.

Bucureștii au trecut în altă categorie socială: a capitalelor cu apă. N-o fi Sena, n-o fi Tamisa, n-or fi lacurile Genevei – dar bucureștenii au ieșit de pe asfaltul orașului.

Desenată pe hartă ca o pâine de stână cu miezul crescut la înălțimea Carpaților, România e – cultural, științific și economic – în competiție cu țările din Vest.

Grâul Bărăganului, scump vândut, nu pleacă spre brutăriile Vestului, ci către ogoare: grâu de sămânță. Calitate. Lemnul pădurilor nu e cumpărat pentru combustibil, ci pentru viori, mobilă fină, ambarcații. Calitate.

Sprijinită pe bunăstare și pe firea generoasă a românului, România e faimoasă în Europa pentru ospitalitate.

Nu. Nu suferim de patriotism rural: „brazda mea“; nici de naționalism poetic: „la noi sunt codri verzi de brad“. Ne cântărim, fără părtinire, zestrea.

Coana Sultănică zice: „Dumnezeu e român.“

România respiră o pace prosperă.

Citiți și școliți – la șaisprezece ani suntem o generație de nătărăi neinformați.

POLITICA? – înseamnă o profesie de mare răspundere pe care și-o asumă adulți dotați, aleși să conducă destoinic state.

Noțiunea de POLITICĂ în sensul tragic care avea să ne zdrobească viețile a irupt concret în tinerețea noastră. Luni dimineată la opt.

Ora întâi: engleză.

O iubim fără excepție pe Mary Polihroniade, profesoara de engleză.

A intrat în clasă îmbrăcată în negru de la bărbie până la tălpi. Obrajii pistruiați de irlandeză sunt ca varul. Ochii – căldați în lacrimi, pierduți spre vedenii pe care nu le putem desluși.

A ținut lecția cu eroismul omului civilizată.

Soțul ei iubit fusese ucis împreună cu un grup de doisprezece alți tineri fiindcă POLITICA lor nu se potrivea cu POLITICA guvernului.

În jurul terenului de volley din parcul Bonaparte, așezați pe cioturi, pe cele câteva pietroaie, suntem înmărmuriți de câte aflăm, pachet. Informații contradictorii, inexacte probabil, de la unii... de la alții... Nimeni nu știe nimic precis.

Nu înțelegem ce se petrece în lume.

Cuprins

<i>Prefață</i>	
de Adrian-Silvan Ionescu	5
<i>În loc de prolog</i>	19
Nătărași	25
Merii noștri	32
Lumina vine de la Răsărit	36
Film documentar	44
Benzi rulante și o răsură	55
Martie 1977	63
Anapoda	72
Cronicarului	80
Fetele care n-au fotografiat Cortina de Fier	90
„Ortacii mei, trăi-i-ar 'mnezeu!“	96
Pe calendar, o zi	104
Sfântul Mițu	114
Pe Șoseaua Kiseleff	134
Monicăi	156
Măria Sa Alecu	168
Prin deșert?	170
Două mii de colibri	186
...Către San Juan Capistrano	192
Viaductele șoselei din defileul Jiului	195
...Și alți Sikorski	200
Un regizor român	204

La nord de Los Angeles	208
Hollywood	212
În Hollywood	215
Caleidoscop!	225
<i>În loc de epilog</i>	226

ANEXE

Gabriela Dinescu Romalo	
<i>Câteva amintiri despre Luli</i>	229
Luli August Sturdza	
<i>[Dintr-o scrisoare către o prietenă]</i>	235
Monica Lovinescu	
<i>Un rămas-bun</i>	240